

tum, vel quantum ad observandum communatem vitae inter Judeos et Gentiles.

Ad tertium dicendum, quod Paulus non revocavit, sed exposuit Apostolorum intentionem, sicut qui praesens fuerat, quando sententia data erat. Unde dicitur 1 Corinth. 8, 4: *De his autem quae idolis immolantur, non omnes habemus scientiam; quia non omnes intelligebant qualiter essent prohibita.*

ARTICULUS VI.

Utrum sola fides valeret parvulis ad remissionem originalis peccati.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quod ante circumcisionem non valebat ad remissionem originalis peccati pro parvulis sola fides. Efficacior enim est caritas quam fides. Sed caritas aliena nunquam sufficit ad meritum. Ergo nec fides ad justificationem.

2. Praeterea, si fides aliena valebat, ergo eadem ratione etiam infidelibus nocebat; et ita ex peccato actuali parentum puer puniretur; quod est inconveniens.

3. Praeterea, fides non magis juvat alium quam habentem. Sed illi qui habebant fidem, non semper juvabant a fide: quia poterat esse quod haberent fidem informem. Ergo nec puer valebat fides parentum ad delendum originale peccatum.

Sed contra est quod dicit Gregorius in littera. Praeterea, peccatum quod ex altero contrahitur, ex altero potest habere medicinam. Sed peccatum originale parvuli ex altero contrahatur. Ergo poterat ex fide aliena ab ipso mundari.

QUAESTIUNCULA II.

Ulterius. 1. Videtur quod fides non sufficerit sine aliquo exteriori signo. Dicit enim Augustinus contra Faustum (lib. 19, cap. 11), quod in nullum nomen religionis, sive verum, sive falsum, poterant homines sine aliquo signo visibili adunari. Sed per illud quo originale detulerunt, homines in religionem verae fidei adunantur: quia oportet hujusmodi remedium esse intrinsum. Ergo oportebat quod fieret aliquo visibili signo.

2. Praeterea, actus mentis potest se extendere ad natos et non natos, sed conceptos, aequaliter (1). Si ergo fides sine exteriori signo sufficerat ad delationem originalem, videtur quod poterant etiam nondum nati ab originali peccato per fidem mundari.

3. Praeterea, modo non valet fides ad salutem sine aliquo signo exteriori. Si ergo tune valuerit, videtur quod fuisset majoris efficacia quam modo.

Sed contra est, quia secundum hoc non esset differentia inter parvulos et adultos, quam tamen Gregorius assignat (lib. 4 Moral., cap. 2).

Praeterea, omnia sacramenta illius temporis habebant totam efficaciam suam ex fide. Ergo tantum faciebat fides sine exteriori signo, quantum cum eo; et ita exteriora signa non requirebantur, ut videtur.

(1) *At. sed conceptus aequaliter.*

QUAESTIUNCULA III.

Ulterius. 1. Videtur quod in adultis non requireretur sacrificium, vel aliud hujusmodi. Non minus enim valet aliqui fides propria, quam alteri fides aliena. Sed pueris sufficiebat fides aliena sine exteriori signo, ut probatum est. Ergo et adultis.

2. Praeterea, Iigo de sancto Victore dicit (lib. 1 de Sacra, part. 11, cap. 5, 4 et 5), quod nullus obligabatur ad sacramenta illius temporis, sed voto celebrabantur. Sed quod est hujusmodi, non est de necessitate salutis. Ergo absque sacrificiis poterat emundari ab originali.

Sed contra est quod Gregorius in littera dicit, quod pro parvulis sola fides, pro adultis sacrificia et oblationes valebant (1).

Solutio I. Respondeo dicendum, quod peccatum originale est peccatum naturae; natura autem reparari non poterat nisi per Christum; et ideo numerus poterat remitti peccatum originale aliqui nisi facta relatione, et quadam continuatione illius qui curari debebat, ad Christum, quod per fidem fiebat; et ideo fides Mediatrix semper fuit efficax ad curandum ab originali: in illis quidem qui usum liberi arbitrii habebant, propriis; in aliis vero aliena, ut nec eis omnino decesset dividuum remedium.

Ad primum ergo dicendum, quod fides in cognitione est, caritas autem in affectione. Affectionem autem est ejus quod est sibi bonus; sed cognitio est ejus quod est verum simpliciter; et ideo fides poterat magis respicere Mediatrix, prout erat causa salutis alteri, quam caritas; et propter hoc magis justificatio quae fit in sacramentis, attribuitur fidei quam caritati.

Ad secundum dicendum, quod fides aliena non juvabat inquantum erat actus personae, sed ex parte illa qua respiebat objectum suum, scilicet Christum, quod erat medicina totius naturae; in quo habebat quandam similitudinem cum sacramentis nostris, inquantum justificabat ex objecto, quasi ex opere operato, non autem ex opere operante.

Et per hoc patet solutio ad tertium: quia formatio et informatis fidei sunt conditiones ejus ex parte operantis, non autem ex parte objecti, et ideo informatis fidei in parente non impeditabat effectum salutis in filio; impeditabat autem in ipso, quia informatis illa proveniebat ex aliquo quod erat contrarium saluti, scilicet ex peccato mortali.

Solutio II. Ad secundum questionem dicendum, quod circa hoc est duplex opinio.

Quidam enim dicunt, quod non sufficerat fides sine protestatione fidei facta per aliquod exteriorum signum; et erat differentia inter parvulos et adultos quantum ad hoc tantum quod parvulus sufficiebat fides aliena cum exteriori signo ab aliis facto, sed adultus fides propria cum signo ab eius facto.

Sed quia hoc non videtur consonare cum verbis Gregorii in littera positis, ideo alii probabilius dicunt, quod parvulus sufficiebat sola fides sine omni exteriori signo; non autem habitus fidei solum, sed motus ejus relatus ad salutem pueri in vi eniussam professionem interioris fidei, quicunque esset ille qui quoquo modo professionem fidei sua ad puerum suum referret; magis tamen pertinebat hoc ad parentes, qui pueri curam habere debebant, et per quos originale contraxerat.

(1) *At. desit valebant.*

Ad primum ergo dicendum secundum hoc, quod illud per quod homines tempore legis naturae in veram religionem congregabantur, non habebat virtutem nisi ex fide; et ideo non erat necessitatis, sed pro voto celebrabatur, ut unus alii innotesceret.

Ad secundum dicendum, quod puer adhuc in utero matris existens, quantum ad humanam cognitionem pertinet, non habet esse distinctum a matre, et ideo per actum hominis consequi non potest nec nunc ut mundetur ab originali per baptismum, nee tune ut mundaretur per fidem parentum: sed divinitus mundari potest, sicut de sanctificatis in utero appetit.

Ad tertium dicendum, quod fidei efficacia non est diminuta, cum omnia sacramenta ex fide efficaciam habeant; sed est ei aliquid adjunctum quod necesse est observari; sicut non est minoris efficacia lex moris in religioso quam in saeculari; quamvis praeccepta moralia sufficient ad salutem in saeculari, sed in religioso requirant consilia, ad quae se ex fide obligavit.

Solutio III. Ad tertiam questionem dicendum, quod illa sacramenta legis naturae non erant ex praecipto divino obligatoria, sed ex voto celebrabantur, secundum quod uniuersique dictabat sua mens, ut fidem suam alii exteriori signo profiteretur ad honorem Dei, secundum quod habitus caritatis inclinabat ad exteriores actus; et sic dicimus de caritate, quod sufficit motus interior; quando autem tempus habet operandi, requiruntur etiam exteriores actus. Ita etiam quantum ad adultos in lege

naturae sufficiebat sola fides, cum etiam modo sufficiat ei qui non ex contemptu sacramenta dimittit; sed ipsa fides, quao tempus habebatur, instigabat ut se aliquibus signis exterioribus demonstraret. Quando autem illa signa adhibebantur, non erat efficacia remissionis culpae ex illis exterioribus, sed ex interiori fide; et sic intelligenda sunt verba Gregorii.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

Expositio secundae partis textus.

In sinu Abrahæ, sinus Abrahæ dicitur limbus patrum, in quo distincti erant sancti ab aliis; et quia Abraham primus ab infidelibus loco et ritu se separasse legitur, ideo dicitur Abrahæ sinus.

Lapideo culto, intelligendum est non semper, sed in quibusdam notabilibus circumcidionibus, sicut legitur Exod. 4, et Josue 5.

In carne vero praeputii ideo jussa est fieri circumcisio, quia in remedium instituta est originalis peccati. Caro praeputii dicitur (1) pellecula contergens carnem: quia in ipsa carne, ubi concepcionis magis est, non poterat abscessio fieri sine periculo.

Tamen sub lege, ingruente necessitate mortis, ante octavum diem circumcidebant sine peccato filios. Magister hic loquitur secundum opinionem suam; tamen alia opinio quae supra posita est, videtur esse magis probabilis.

(1) *At. additur haec.*

DISTINCTIO II.

De sacramentis novae legis.

Jam ad sacramenta novae legis accedamus, quae sunt baptismus, confirmationis, panis benedictio, iudest eucharistia, penitentia, unitio extrema, ordo, conjugium. Quorum alia remedium contra peccatum praebent, et gratiam adjutricem conferunt, ut baptismus; alia in remedium tantum sunt, ut conjugium; alia gratia, et virtute nos fulciant, ut eucharistia, et ordo.

Quare mox post hominis casum non fuerint instituta.

Si vero queritur, quare non fuerint haec sacramenta instituta mox post hominis lapsum, cum in his sit justitia et salus: dicimus, ante adventum Christi, qui gratiam attulit, gratiae sacramenta non fuisse danda, quae ex ipsius morte et passione virtutem sortita sunt. Christus autem venire noluit, antequam homo de lege naturali et scripta convinceretur, quod neutra juvare posset.

Quod sacramentum conjugii fuit ante peccatum.

Fuit tamen conjugium ante peccatum institutum, non utique propter remedium, sed ad sacramentum, et ad officium; post peccatum vero fuit remedium contra carnalis concupiscentiae corruptelam: de quo suo loco tractabimus.

De baptismo.

Nunc vero de baptismi sacramento videamus, quod inter novae gratiae sacramenta primum est. Baptismus Christi Joannis sui baptismi praesentavit, qui primus baptizasse legitur; sed in aqua non in spiritu, sicut ipse ait (Joan. 1, 26): «Ego baptizo vos in aqua,» id est in penitentiam. Sola enim corpora abluebat, a peccatis vero non mundabat. Baptismus Joannis erat in penitentiam, non in remissionem; baptismus vero Christi in remissionem: quia Joannes bapti-

zans homines ad poenitentiam vocabat, et quos baptizabat, poenitentem docebat, secundum illud (Marc. 1, 3): «Venient et quia Abraham primus ab infidelibus loco et ritu se separasse legitur, ideo dicitur Abrahæ sinus.

Quid utilitas habebat baptismus Joannis.

Ad quid ergo utilis erat baptismus Joannis? Quia homines usu baptizandi praeparabat ad baptismum Christi. Sed queritur, quare dicitur est baptismus Joannis, sicut Veritas dicit (Matth. 21, 25): «Baptismus Joannis unde est?» Quia illi Joannis operatio tantum visibilis erat exterius lavantis, non invisibilis gratia Dei operantis interioris. Sed tamen et illi Joannis operatio a Deo erat, et baptismus ille a Deo erat, non ab homine. Sed homini dictus est, quia nihil cerebatur quod non ageret homo. Si vero queritur, an sacramentum fuerit, satis potest concedi ex sensu quo legalia signa dicuntur sacramenta. Significabat enim baptismus Joannis rem sacram, scilicet baptismum Christi, qui non tantum est penitentiae, sed et remissionis peccatorum.

De forma baptismi Joannis, et de baptizatis ab eo.

Hic considerandum est, si baptizati a Joanne, iterum baptizati sunt baptismus Christi, et qua forma verborum usus sit Joannes. Illi qui baptizati sunt a Joanne, nescientes Spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismiso, postea baptizati sunt baptismus Christi. Baptismus autem Joannis in nomine venturi tradiebatur. Unde Hieronymus super Jochem (cap. 2 circa finem): «Qui dicit se in Christum credere, non credens in Spiritum sanctum, perfectae fidei oculos non habebit.» Unde baptizati a Joanne in nomine venturi, id est Dominum Jesum, quia dixerunt (Act. 19, 2): «Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus;» iterum baptizantur; immo verum baptismus accepibant. Illi vero qui spem non posuerunt in baptismiso Joannis, et Patrem et Filium et

Spiritum sanctum credebat, non baptizati fuerunt, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta Spiritus sanctum receperunt. Alii vero qui non ita credebat, baptizati sunt baptismus Christi, ut praedictum est. Unde Hieronymus (in epistola 85 ad Oceanium, de unius uxori viro): « Qui spiritum sanctum nesciebat, cum baptismum a Joanne ceperunt, iterum baptizati sunt baptismus Christi, ut praedictum est, ne quis ex Iudeis vel Gentibus putaret eam sine spiritu sancto ad salutem posse sufficere. » De hoc

Divisio textus.

Postquam determinavit Magister de sacramentis in communi, hic descendit ad sacramenta novae legis, de quibus principaliter intendit; et dividitur in partes duas: in prima determinat de quibusdam que praexiguntur ad sacramenta novae legis; in secunda prosequitur de eis, 5 dist., ibi: *Post hoc videndum est quid sit baptismus.* Prima dividitur in duas: in prima determinat quedam que praexiguntur ad sacramenta novae legis ordine doctrinae; in secunda determinat de baptismio Joannis, quod praexigebatur ad ea ut dispositio, sive præparatio, ibi: *Nunc autem de baptismi sacramento videamus.* Circa primum duo facit: primo ponit distinctionem sacramentorum novae legis et quantum ad numerum et quantum ad effectum; secundo ponit eorum institutionem, ibi: *Si vero queratur etc.* Ubi primo ponit communem sacramentorum novae legis institutionem; secundo excipit matrimonium quantum ad aliquid, ibi: *Fuit tamen conjugium ante peccatum institutum.*

Nunc autem de baptismi sacramento videamus. Hie determinat de baptismio Joannis; et circa hoc duo facit: primo determinat de ipso baptismio secundum se; secundo de eo quantum ad suscipientes, ibi: *Hic considerandum est etc.* Circa primum duo facit: primo ostendit differentiam baptismi Joannis ad baptismum Christi; secundo ostendit quasdam conditiones baptismi Joannis; et primo utilitatem, ibi: *Ad quid ergo utilis erat baptismus Joannis?* secundo nomen, ibi: *Sed queritur quare dictus est baptismus Joannis;* tertio genus, ibi: *Si vero queritur an sacramentum fuerit, satis potest concede etc.*

QUAESTIO I.

Hie est duplex quaestio. Primo de sacramentis novae legis in generali. Secundo de baptismio Joannis.

Circa primum queruntur quatuor: 1.º de distinctione (1) sacramentorum quantum ad effectum; 2.º de distinctione eorum quantum ad numerum; 3.º de ordine ipsorum; 4.º de institutione eorum.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum omnia sacramenta contra aliquem animae defectum sint instituta. — (5 p., quæst. 63, art. 1, in corp.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod non omnia sacramenta sint instituta in remedium contra aliquem animae defectum. Sacramentum enim a sanctitate dicitur. Sed sanctitas non semper importat remedium contra defectum, sed etiam con-

(1) *Ali. definitione.*

Etiam Ambrosius in libro 4 de Spiritu sancto (cap. 3), ait: « Quidam negaverunt se seruire spiritum sanctum, cum baptizatos se dicere baptismum Joannis, qui in adventientis Jesu, non in suo baptismi nomine. » Iste ergo quia nec in Christi nomine, nec cum fide spiritus sancti baptizati fuerant, non potuerunt accipere baptismi sacramentum. Baptizati sunt ergo in nomine Christi; nec iteratum est in his baptismis, sed innovatum.

firmationem in bono. Ergo non omne sacramentum est ad remedium institutum.

2. Praeterea, omne remedium contra aliquem defectum ad purgationem pertinet. Sed Dionysius (de eccles. Hier., part. 1, cap. 3), distinguunt sacramenta que pertinent ad perfectionem, scilicet confirmationem et eucharistiam, ab illis que pertinent ad purgationem, sicut est baptismus. Ergo non omne sacramentum est ad remedium.

3. Praeterea, hoc videtur ex definitione quam Magister ponit in littera. Quibusdam enim attribuit remedium conferre et gratiam, sicut baptismum; quibusdam gratiam tantum, sicut confirmationem et ordinem; matrimonio autem remedii collationem tantum. Ergo non omne sacramentum est ad remedium institutum.

Sed contra est quod Hugo de sancto Victore dicit (lib. 1 de Sacram., part. 9, cap. 5 et 4), quod sacramenta sunt vasa medicinalia. Sed omnis medicina est in remedium aliquid morbi. Ergo et omne sacramentum est in remedium aliquid defectus spiritualis.

Praeterea, sacramenta, ut dictum est, dist. 1, quæst. 1, art. 4, quæstiuncula 1, habent efficaciam a passione Christi. Sed passio Christi directe ordinatur ad tollendos defectus nostros. Ergo et sacramenta in remedium ordinata sunt.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod aliquod sacramentum sit tantum in remedium, scilicet matrimonium. Solus enim consensus mutus matrimonium facit. Sed consensus non potest esse causa gratiae, quia gratia non est ex actibus nostris. Ergo in matrimonio gratia non conferatur; et sic est in remedium tantum.

2. Praeterea, secundum Hugonem (lib. 1 de Sacram., part. 9, cap. 2), sacramenta ex sanctificatione invisibilis gratiam continent. Sed sanctificatio quea fit per ministros Ecclesiae, non est de essentia matrimonii quantum ad sacramenti necessitatem, sed solum est de solemnitate ipsius. Ergo non conferatur ibi gratia; et sic idem quod prius.

3. Praeterea, hoc Magister expresse in littera dicit.

Sed contra, definitio generis debet omnibus speciebus convenire. Sed in definitione sacramenti novae legis ponitur: *Ut causa gratiae existat.* Ergo convenienter matrimonio; et sic non est tantum in remedium.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod sacramenta non sint in remedium contra poenam, sed solum contra

culpam. Sacramenta enim efficaciam habent ex hoc quod gratiam continent. Sed gratia non opponitur poenae, sed culpa. Ergo sacramenta non ordinantur in remedium contra poenam.

2. Praeterea, sapientis medici est per causam curare effectum. Sed causa poenae est culpa. Ergo cum Christus sit sapientissimus medicus, non instituit aliqua sacramenta ad curandum poenam, nisi ea quae curant et culpam.

Sed contra, extrema uenio contra infirmitatem videtur ordinari, ut patet Jac. ult. Sed infirmitas poena est. Cum ergo extrema uenio sit sacramentum, aliquod sacramentum ordinabitur contra poenam, et non tantum contra culpam.

QUAESTIUNCULA IV.

Uterius. 1. Videtur quod aliquod sacramentum ordinatur contra culpam venialem. Quodam enim sacramenta sunt nociva, nisi deposito mortali accipiuntur, sicut patet de eucharistia et de ordine. Sed dantur in remedium aliquid culpae. Ergo dantur contra venialem.

2. Praeterea, medicina spiritualis magis debet apponi contra culpam quam contra poenam. Sed peccatum veniale culpa aliqua est. Cum ergo aliqua sacramenta ordinatur contra poenam, multo fortius videtur quod aliquod possit ordinari contra culpam venialem.

Sed contra, poenitentia ordinatur contra mortale et veniale peccatum; quod patet per Magistrum qui infra, dist. 6, determinat de poenitentia venialium, et Augustinum in lib. de Poenitentia (1). Sed poenitentia sufficit contra mortale nec aliud sacramentum contra mortale ordinatur. Ergo multo fortius videtur quod aliquod possit ordinari contra culpam veniale.

Solito I. Respondeo dicendum, ad primam questionem, quod quandocumque ad perfectionem aliquid rei oportet aliquod apponere ultra id quod requirit ordo illius naturae secundum se consideratae hoc accidit ad subveniendum aliquid defectui illius rei; sicut quando ad sustentationem corporis non sufficit cibum ministrare, nisi addantur aliqua digestiva, signum est defectus in virtute digerente. Ex ordine autem humanae naturae nihil aliud requirit ad ejus perfectionem spiritualem, nisi Deus influens, et gratia, et virtutes influxae. Unde cum aliquae res corporales adhibentur ad hominis sanctificationem ex quibus secundum ordinem naturae sanctificationis homini non dependet, signum est quod hoc sit ad subveniendum aliquid defectui ipsius; et ideo cum hoc inventari in omnibus sacramentis, omnia sacramenta in remedium aliquid spiritualis defectus instituta sunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ex hoc ipso quod ad sanctitatem homo perducitur per ea quea naturae secundum se consideratae ordo non requirit, signum est quod aliquid defectui remedium adhibetur. Unde quamvis sacramenta ex ratione sanctificationis non habeant quod sint in remedium, habent tamen hoc ex officio, sive ex modo sanctificandi.

Ad secundum dicendum, quod defectus spiri-

(1) Sive de utilitate poenitentiae, ut inscribitur modo, id est 30 hominiarum, hom. 27, cap. 2, idem colligit potest ex hom. 4 (Ex edit. P. Nicolai).

tus dupliciter contingit, sicut et corporalis. Uno modo ex positione contrarii, sicut quando corpus est aegrum, et quando in anima est peccatum. Alter modo ex subtractione ejus quod ad perfectio nem necessarium erat vel corporis vel animae; sicut quando corpus est debile ad exercenda corporalia opera, et similiter quando spiritus ad exercienda spiritualia. Remedia ergo quae dantur contra primum defectum, aliquid realiter tollunt; et ideo purgationis rationem habent. Remedia autem quae sunt contra defectum secundum, non tollunt aliquid secundum rem, sed solum aliquid adiungunt ad perfectionem; et ideo talia remedia non dicuntur purgare, sed perficere. Et haec eadem sunt quae Magister dicit nos gratia et virtute fulcire in quantum perfectiva sunt; nihilominus tamen in remedium alienus defectus sunt.

Unde patet solutio ad tertium.

Solutio II. Ad secundam questionem dicendum, quod circa hec sunt duas opiniones.

Una est quod in matrimonio gratia aliqua non conferatur; sed tantummodo sit in remedium contra concupiscentiam. Hoe autem non videtur convenienter dictum: quia aut intelligitur esse in remedium concupiscentiae, quasi concupiscentiam reprimens, quod sine gratia esse non potest: aut quasi concupiscentiae in parte satisfaciens, quod quidem facit ex ipsa natura actus, non intellectu etiam ratione sacramenti; et praeterea concupiscentia non reprimitur per hoc quod ei satisfit, sed magis augetur, ut Philosophus dicit in Ethicorum (cap. ult.): aut inquantum excusat concupiscentiae actum; quod sine matrimonio deformis esset; et hoc quidem facit per bona matrimonio quae ei convenienter etiam inquantum est in officium, et ratione sua sanctificationis, eum qua communicat eum sacramentis veteris legis; et ita per hoc non habetur aliquid prae illis, ut cum sacramentis novae legis computari debeat.

Et propter haec ali dicens, quod matrimonium consideratur in triplici statu. Primo ante peccatum et tunc erat tantum in officium. Secundo sub lege, ubi ex ipsa sanctificatione sua excusabili reddebat matrimonii actum, qui absque hoc turpis fuisse. Tertio sub statu gratiae, ubi ulterior gratiam confert ad concupiscentiam reprimendam, ut scilicet et unusquisque possidat (1) vas suum in honorem, et non in contumeliam, sicut et gentes quae ignorant (2) Deum. I Thessal. 4, et Tob. 6, dicitur, quod in illis qui in timore Dei uxores accipiunt et amore filiorum ad cultum Dei magis quam amore libidinis, daemon potestatem non habet.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut res corporales quae sunt in aliis sacramentis non habent ut propria virtute gratiam conferre possint, sed ex institutione divina, ita etiam est de illis quae matrimonium causant, quae ex ipsa institutione divina habent quod ad gratiam instrumenti disponant, nisi sit defectus ex parte nostra.

Ad secundum dicendum, quod quaedam sacramenta sunt ad quorum efficaciam praexigitur sanctificatione materiae, ut patet in confirmatione vel extrema unctione; quaedam vero non praexigunt predictam sanctificationem, sicut patet in baptismismo. Unde beneficio materiae quae fit a ministro, non

(1) *Ali. possideret.*

(2) *Ali. ignorabant.*

est de necessitate, sed de solemnitate sacramenti; et similiter est etiam de matrimonio.

Ad tertium dicendum, quod unumquodque denominatur ab eo ad quod est. Gratia autem quae in matrimonio conferitur, secundum quod est sacramentum Ecclesiae in fide Christi celebratum, ordinatur directe ad reprimendum concupiscentiam, quae concurrit ad actum matrimonii; et ideo Magister dicit, quod matrimonium est tantum in remedio; sed hoc est per gratiam quae in eo confertur.

SOLUTIO III. Ad tertiam questionem dicendum, quod duplex est poena peccati. Quaedam quae pro peccato infliguntur, sicut poena inferni, et flagella quibus a Deo temporaliter punimur; quedam ex ipso peccato consequens immediate, et per consequens ad peccatum ordinans, sicut est debilitatio naturae ad resistendum peccato, et hujusmodi. Contra primam ergo poenam non datur sacramentum in remedio directe, sed ex consequenti, ut scilicet curatus causa, scilicet peccato, ccesset effectus, scilicet poena; sed contra secundam poenam datur directe aliquod sacramentum, illa scilicet quae in remedio sunt contra defectum contingentem ex subtractione necessarii, non ex positione contraria.

Ad primum ergo dicendum, quod poenae contra quas dictum est sacramentum ordinari, etiam ad gratiam contrarietatem habent: quia ex subtractione contingunt, et in contrarium gratiae ordinant.

Ad secundum dicendum, quod sicut est in medicina corporali, quod curato morbo adhuc remanent aliquae reliquiae morbi ex morbo, causatæ, contra quas oportet specialia medicamenta dari, ita etiam est in medicina spirituali; et propter hoc contra praedictas poenas oportet esse aliqua sacramenta.

SOLUTIO IV. Ad quartam questionem dicendum, quod circa hoc est duplex opinio.

Quidam enim dicunt, aliqua sacramenta in remedio venialis dari, sicut eucharistiam, et extrema unctionem. Sed hoc non videtur convenienter dictum: quia poenitentia purgativa est universaliter omnis peccati actualis, mortalis et venialis; unde ad hoc non oportebat aliquod sacramentum institui. Et praeterea etiam non existentibus venialibus, adhuc necessitas illorum sacramentorum esset ad consummandum in bonum, secundum doctrinam Dionysii (ubi supra).

Et ideo aliter dicendum, quod contra veniale non ordinatur aliquod sacramentum ad curationem ipsius principalius institutum, quamvis ex consequenti multa sacramenta, contra venialis valeant. Veniale enim et culpa est, et dispositio ad culpam, imperfecta tamen ratione habens culpas, ita quod gratiam non excludit. Et ideo in quantum culpa est, potest tolli per omnia sacramenta quae contra culpam tollendum ordinantur; inquantum vero est dispositio ad culpam, ex absita mortali culpa remanens, potest tolli etiam per sacramenta illa quae contra poenam ex culpa relata et ad culpam inlinantur ordinantur.

Ad primum ergo dicendum, quod illa sacramenta quae gratiam in suscipiente praecipiunt, non ordinantur directe contra culpam: quia non sunt ad tollendum contrarium, sed ad supplendum defectum.

Ad secundum dicendum, quod sacramentum quod tollit mortalem culpam, sufficit etiam ad tollendum

veniale; et ideo contra veniale non oportet aliquod sacramentum dari, sicut contra reliquias culpae, ad quarum ablationem poenitentia non ex toto sufficit sine aliis sacramentis.

ARTICULUS II.

Utrum sacramenta debeant esse septem.

(5 p. ubi supra.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod non debeant esse septem sacramenta. Sicut enim supra dictum est, omnia sacramenta efficaciam habent a passione Christi. Sed unum est sacramentum quod directe et representativum passionis Christi, et ipsum totum Christum continet, scilicet eucharistia. Ergo illud sacramentum sufficeret.

2. Praeterea, quod potest fieri per unum, non debet fieri per plura. Sed per baptismum tolluntur omnia peccata. Ergo non oportebat quod aliquod alius sacramentum contra culpam ordinaretur.

3. Praeterea, sacramenta in remedio contra defectum ordinantur. Sed duplex est defectus, scilicet culpae, quae est quasi contrarium, et poena, quae ex defectu gratiae accedit, ut dictum est. Ergo duos sacramenta sufficerebant.

4. Praeterea, in lege nova, ubi manifestior est veritas, minimum debet esse de figuris. Sed in lege naturae, secundum Hugonem (lib. I. de Sacram., part. 11, cap. 5), erant tantum tria sacramenta, scilicet oblationes, decimae et sacrificia. Ergo non debent esse plura sacramenta in lege nova quam tria.

5. Praeterea, sacramenta legalia nostrorum sacramentorum figurae fuerunt. Sed ipsis non habuerunt aliqua sacramenta respondentia confirmationi et extremae unctioni. Ergo nec nos hujusmodi sacramenta habere debemus.

6. Praeterea, Dionysius in eccl. Hierar., ubi de sacramentis tractat, matrimonium et poenitentiam omittit. Ergo videtur quod non sint nisi quinque sacramenta.

7. Sed contra, videtur quod sint plura. Omne enim illud quod in remedio peccati datur, videtur esse sacramentum. Sed aqua benedicta est hujusmodi, quia per eam venialis tolluntur. Ergo est sacramentum.

8. Praeterea, sicut circa concupiscentiam quae est in venereis, contingit esse peccatum intemperantiae; ita circa concupiscentiam quae est in cibis et potibus. Sed contra primam concupiscentiam habemus unum sacramentum. Ergo et contra secundam habere debemus.

9. Praeterea, Dionysius (de eccl. Hier., cap. 6, part. 5), inter sacramenta nominat monasticam consummationem, sive consecrationem. Sed non computatur inter septem sacramenta hic enumerata. Ergo sunt plura quam septem.

10. Praeterea, oblationes et decimae in lege naturae erant sacramenta, secundum Hugonem (ubi supra). Cum ergo modo sint oblationes et decimae, videtur quod sint sacramenta; et sic idem quod prius.

11. Praeterea, sacramenta ex sanctificatione invisibili gratiam continent, secundum Hugonem (lib. I de Sacram., part. 9, cap. 2). Sed multae sunt sanctifications per ministros Ecclesiae factae quae hic non numerantur, sicut consecratio templi et altaris et sacrarum vestium, et hujusmodi. Ergo sunt plura sacramenta.

SOLUTIO. Respondeo dicendum, quod sacramenta ex hoc quod sunt sacramenta, habent quod sint in remedio contra defectum aliquem; ex hoc autem quod sacramenta Ecclesiae, habent per ministros Ecclesiae dispensari, et in membra Ecclesiae transfundiri. Et ideo duplicitate potest accipi numerus sacramentorum proprii. Primo ex defectibus contra quos sacramenta ordinantur. Ordinantur autem sacramenta, ut ex dieti patet, ad tollendum contrarium, et ad supplendum defectum. Contrarium autem sanctificatur est culpa: quae quidem duplicitate tollitur. Uno modo, impediendo ne fiat; et hoc modo in remedio culpae *matrimonium* ordinatur. Alio modo subtrahendo jam existentem; et sic contra originalem culpam ordinatur *baptismus*, contra actualē *poenitentia*. Secundum remedium praebent supplendo quod deficit, et ea quae perfectionis sunt effectiva. Est autem duplex perfectio. Una formae ad actum; et hanc quidem perfectionem facit *ordo* quantum ad executionem bonorum, quia reddit hominem idoneum ad dispensationem sacramentorum; sed quantum ad perspicuum difficultatem facit *confirmationem*, quae hominem formam reddit, ut nomen Christi propter pressuras mundi confiteri non refutet. Alia autem perfectio est in ordine ad finem, ad quem per actus pervenitur; et hanc quidem perfectionem quantum ad finem intra facit *extrema unctionis*, quae est quedam delibitio praeparans in gloriam resurrectionis; quantum vero ad finem extra facit *eucharistia*, quae membrum capitum conjungit. Et quia hic est ultimus terminus nostrae sanctificationis, ideo dicit Dionysius (de eccl. Hierarch., cap. 2 et 5), quod omnis alia sanctificatio in eucharistiam terminatur: quia et ordinati et baptizati eucharistiam sumunt. Si autem considerantur sacramenta ut sunt Ecclesiae sacramenta, scilicet per ministros Ecclesiae dispensanda, sic potest secundum doctrinam Dionysii, hoc modo numerus corum accipi. In qualibet enim hierarchia oportet esse actionem hierarchicam, et exercentes eam, et recipientes. Recipientes autem per ipsas actiones superiorum in suis gradibus perficiuntur; et ideo ex parte eorum non debet esse aliquod speciale sacramentum, per quod receptivi sacramentorum fiant. Actio autem hierarchica est triplices scilicet purgare, illuminare, perficere. Sed quia nullum sacramentum novae legis purgat sine gratiae infusione, quae illuminatio dicitur; ideo Dionysius in sacramentis conjungit purgationem illuminationi. Potest autem esse in sacramentis purgatio vel a culpa; et sic habet purgativum et illuminativum vim quantum ad originale *baptismus*, quantum ad actuale *poenitentia*; vel a reliquo culpa, et sic *extrema unctionis* purgare habet; vel a causa culpae, quae est concupiscentia, et sic *matrimonium*, quod eam reprimit et ordinat, vim purgativam habet. Perfectio autem est duplex scilicet perfectio formae, et ad hanc est *confirmationis*, quae hominem in seipso consistere facit, ut a contraria non facile solvatur; et perfectio finis, et ad hanc est *eucharistia*, quae nos fini conjungit. Ex parte autem exercientium actiones hierarchicas accipit unum sacramentum, scilicet *ordo*, per quem ministri ecclesiae ponuntur in statu exercendi hierarchicas actiones.

Potest et aliter accipi numerus sacramentorum secundum conditionem eorum quibus per sacramenta subveniuntur. Sunt enim sacramenta in remedio multa signa gratiae praecessent, sicut diluvium, occidio Abel, et hujusmodi, quae tamen non debent dici sacramenta; sed illa tantum quae ad aliquod remedium exhibebantur. Ea enim significabant rem sacram, ut actu sacramentum, quod est de ratione

(1) *Ali. dedit quantum.*

(2) *Forte aliud.*

Ad quartum dicendum, quod in lege naturae multa signa gratiae praecessent, sicut diluvium, occidio Abel, et hujusmodi, quae tamen non debent dici sacramenta; sed illa tantum quae ad aliquod remedium exhibebantur. Ea enim significabant rem sacram, ut actu sacramentum, quod est de ratione

generales; et non habent eandem rationem in omnibus suis partibus; et ideo oportuit contra diversas partes corum diversa remedium adhiberi.

Ad tertium dicendum, quod defectus illi sunt generales; et non habent eandem rationem in omnibus suis partibus; et ideo oportuit contra diversas partes corum diversa remedium adhiberi.

Ad quartum dicendum, quod in lege naturae

sacramenti, ut supra dictum est; et ideo in lege naturae Hugo (loc. cit.), tantum ponit tria sacramenta, scilicet sacrificia, oblationes, et decimas; quia per haec, ut dicit Gregorius, remedium ante circumisionem contra origine erat. Et quamvis tunc esset tempus figurarum magis quam modo, non oportebat esse signa determinata ad determinatos effectus gratiae, sicut modo sunt; et ideo in quadam generalitate sacramenta illa, nostra sacramenta, et ipsorum causam, scilicet passionem Christi, significabant; sicut quod per sacrificia significabatur passio, per oblationes dispositio patientis ad passionem, quia ipse se voluntarie obtulit ad passionem: Isai. 35; per decimas autem comparatio patientis ad illos pro quibus patiebatur, qui imperfecti erant, ab ipso omnem perfectionem expectantes, sicut novem per decem complerunt. Horum autem duo referuntur ad eucharistiam: scilicet sacrificium quantum ad significatum, et oblatio quantum ad materialem et usum, sed decima praefigurabat baptismum, in quantum aliquid auferrebat. Matrimonium autem et poenitentia et ordo erant illi tempore, sed tamen non computantur inter sacramenta illius temporis, quia non fiebant cum aliqua consecratione. Quilibet enim primogenitus, secundum Hieronymum (epist. 123 ad Evaragium) sacerdos erat: nec erat aliquis modus determinatus ipsorum, nisi secundum instinctum naturae, prout unque ratio fide innata dictabat faciendum.

Ad quintum dicendum, quod tempore legis scriptae jam plura eom aliqua consecratione celebrabantur, quae nostris sacramenta quasi figure respondent: quia per circumisionem nostrum baptismus figuratur; per oblationes et sacrificia eucharistica; per diversos ritus expiationum poenitentia; per consecrationes Aaron et filiorum ejus noster ordo; et per matrimonium jam ad aliquas certas personas determinatum et sub lege constitutum, nostrum matrimonium. Sed extremae uincitio non debuit procedere figura: quia extrema uincitio est directivum et praeparatorium in gloriam, quam tunc statim post mortem consequi non poterant, sicut modo possunt. Similiter nec confirmatio, in qua complementum Spiritus sancti datur: tempus autem illud non erat tempus plenitudinis, sicut tempus istud.

Ad sextum dicendum, quod Dionysius non intendit ibi determinare de sacramentis, sed de actionibus hierarchicis, quae consistunt in consecratione per ministros Ecclesiae facta. Et quia matrimonium et poenitentia possunt habere suum effectum sine tali consecratione, ideo de eis non determinavit.

Ad septimum dicendum, quod aqua benedicta non ordinatur directe ad remedium praestandum, sed ad removendum prohibens; unde datur contra daemonum nequitias et venialia, et omne quod effectum sacramentorum impedit posset: propter hoc non est sacramentum, quia removens prohibens est agens per accidens; sed sacramentale, quasi dispositio quedam ad sacramenta.

Ad octavum dicendum, quod concepientia quae est in actu generativa, habet specialem fidelitatem ab aliis concepientibus: quia praeferet hoc quod est infecta personae, quod habet commune cum aliis, et idem remedium habens, scilicet poenitentiam, est etiam infectio naturae; et ideo debet habere speciale remedium, secundum quod ad purificationem naturae ordinatur.

Ad nonum dicendum, quod ad quamlibet emittentiam status datur aliqua sanctificatio, cum sit ibi necessarium speciale auxilium gratiae, sicut in consecratione regum et monachorum et monialium; et ideo sunt actiones hierarchicae; et propter hoc Dionysius de eis determinat: non tamen habent rationem sacramenti; sed solum illa eminentia (1) per quam homo efficietur sacerorum dispensator.

Ad decimum dicendum, quod oblationes et decimas erant tunc in quantum erant figurales; sed quantum ad hoc nunc non manent; sed solum secundum quod sunt morales ad usum ministrorum Ecclesiae et pauperum deputatae; et ideo nunc non sunt sacramenta.

Ad undecimum dicendum, quod omnes illae sanctifications ordinantur ad sacramentum eucharistiae; et ideo non sunt sacramenta, sed sacramentalia quaedam.

ARTICULUS III.

Utrum sacramenta convenienter a Magistro ordinentur. — (5 p., quaest. 63, art. 2.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod sacramenta inconvenienter a Magistro hic ordinentur. Prius enim est quod animale est quam quod spirituale; 1 Corinth. 15. Sed matrimonium ad vitam animalem pertinet, omnia autem alia sacramenta (2) ad vitam spiritualem. Ergo matrimonium est omnibus prius.

2. Praeterea, agens naturaliter prior est sua actione; unde et in iure prius determinatur de officiis quam de actionibus. Sed per sacramentum ordinis constituantur dispensatores aliorum sacramentorum. Ergo ordo inter alia primo debet ponи.

3. Praeterea, bonum commune est divinum quam bonum personae, ut dicitur in 1 Ethic. (cap. 5). Sed matrimonium et ordo ordinantur in remedium commune, alia autem in remedium unius personae, ut dictum est. Ergo illa duo sacramenta ante alia ponit.

4. Praeterea, eucharistia perficit nos conjungendo fini, ut dictum est. Sed finis est ultimum in adoptione. Ergo eucharistia post omnia debet ponи.

5. Praeterea, purgatio praecedit illuminationem et perfectionem. Sed secundum Dionysium (de eccles. Hierar., cap. 5, part. 1), eucharistia perficit ad perfectionem, similiter et confirmatio. Ergo poenitentia, quae maxime ad purgationem pertinet, videtur quod antea debet ponи.

6. Praeterea, Dionysius (ubi supra) ponit eucharistiam ante confirmationem. Cum ergo Magister (3) contraria faciat, videtur quod inconvenienter ordinet.

SOLUTIO. Respondeo dicendum, quod prius et posterius multipliciter dicuntur; sed in his quae ad actiones pertinent, prius quo ad nos est illud quod est prius in via generationis; et ideo secundum hanc viam Magister sacramenta quae sanctifications quedam sunt, ordinat. Prius enim in via generationis est bonum privatum quam commune, quod consurgit ex bonis singulorum, sicut homo est prior domo, et bonus civitate; et ideo sacra-

(1) Supple habet rationem sacramenti. At illam eminentiam.

(2) Ali. sacramentalia.

(3) Ali. deest Magister.

menta quae in remedium unius personae ordinantur, prius ponuntur, inter quae primo ponitur illud quod pertinet ad intrantes, scilicet *baptismus*; ultimo illud quod pertinet ad exeentes, scilicet *extrema uncio*; in medio illa quae pertinent ad pre-gredientes, que hoc modo ordinantur. Quia enim perfecti bono essentialius (1) est virtutu, et com-mune singula pregradientibus ad virtutem; sed resurgere a peccato accedit huic progressu ex parte subjecti quod cedidit (unde non est omnibus commune), et quantum ad perfectionem ad bonum perfectio in forma praecedit in via generationis perfectionem in consecratione ad finem; ideo inter sacramenta quae ad progressum in bonum pertinent, primo ponitur *confirratio*; quae est ad perfectionem similem perfectioni formae; secundo *eucaristia*, quae est ad perfectionem in fine; tertio poenitentia, quae est ad reparacionem virtutis amissae. Inter sacramenta autem quae ad remedium totius Ecclesiae deputantur, primo ponitur *ordo*; quia matrimonium, in quantum matrimonium, per ordinem dispensatur, secundum quod est sacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod matrimonium secundum quod pertinet ad vitam animalem, non est sacramentum, sed naturae officium; sed secundum quod habet aliquid spiritualis quantum ad signum et effectum, sic sacramentum est; et quia minimum habet de spiritualitate, ideo ultimo inter sacramenta ponitur.

Ad secundum dicendum, quod in sacramento-rum actionibus ordo non constituit principalem agentem, sed ministrum, et instrumentum quoddam divinae operationis; in iudicis autem judec secundum formam scientiae et justitiae operatur non solum sicut instrumentum; et ideo in iure praemittuntur ea quae ad officia pertinent, sed in sacramenta non oportet.

Ad tertium dicendum, quod quamvis bonum commune sit divinum, tamen bonum singulare est prius in via generationis; et ideo etiam Phlosophus monasticus politice praemisit, ut patet in 10 Ethic. (cap. 5).

Ad quartum dicendum, quod conjunctio ad finem est duplex. Una secundum plenam participationem ipsius; et ista conjunctio non efficitur per aliquod sacramentum; sed sacramenta ad eam disponunt, et inter omnia vicinium extrema uincit; et ideo ultimo ponitur inter ea quae ad remedium unius personae ordinantur. Alio modo secundum imperficiat, qualis est fructus viae; et ad hanc ordinatur eucharistia; et ideo non oportet quod ponatur ultima simpliciter, sed ultima in progressu ad bonum.

Ad quintum dicendum, quod poenitentia non dicit purgationem absolute respectu cuiuslibet im-puritatis spiritualis, hoc enim ad baptismum pertinet; sed purgationem in casu, scilicet quando aliquis a statu virtutis cedidit, ut iterum ad bonum redeat; et haec est secunda tabula post naufragium, secundum Hieronymum (lib. 2 super Isaï, cap. 3 et in epist. de virginitate servanda ad Demetriadem); et ideo poenitentia ponitur post illa sacramenta quae ad consummationem in bonum ordinantur.

Ad sextum dicendum, quod Dionysius consider-

(1) Ali. essentialiter.

ravit in eis ordinem magis quantum ad dispensationem eorum quam quantum ad effectum: quia eucharistia statim baptizatis datur, si sint adiuti; non autem confirmatio; ideo post baptismum immediate eucharistiam posuit.

ARTICULUS IV.

Utrum in nova lege aliqua nova sacramenta de novo institui debuerint. — (5 p., quaest. 61, art. 4.)

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod non debuerint in nova lege aliqua sacramenta de novo institui. Natura enim operatur breviori via quam potest; et hoc ad ordinationem naturae pertinet. Sed gratia est magis ordinata quam natura. Cum ergo brevior via esset quod sacramenta jam in veteri lege existentes perficerentur quam aliqua de novo instituentur, videtur quod aliqua de novo institui non debuerint.

2. Praeterea, sicut sacramenta sunt necessaria ad salutem, ita et praecepta. Sed Christus non alia praecepta moralia instituit, sed praeexistente consilio perfectit. Ergo nec nova sacramenta instituere debuit.

Sed contra, sacramenta sunt medicinae spirituales, ut prius dictum est. Sed non competit eadem medicina parvulo et adulto. Cum ergo status legis comparetur puerili aetati, status autem temporis gratiae aetati perfectae, ut patet Gal. 4, videtur quod alia sacramenta fuerunt etiam tempore gratiae instituenda.

QUAESTIUNCULA II.

Ulterius. 1. Videtur quod haec eadem debuerit a principio mundi post peccatum inservire. Quia ad crudele medicum pertinet ut efficacem medicinam non statim infirmo proponat, sed eum diu perilitari sinat. Sed a Deo omnis crudelitas relegata est. Ergo sacramenta novae legis, quae sunt efficacissime medicinae, debuerunt statim post peccatum humano generi exhiberi.

2. Praeterea, sacramenta novae legis totam efficaciam habent ex passione Christi. Sed passio Christi operatur etiam a principio mundi post peccatum ad reparationem, secundum quod erat credita, ut in 5 lib., dist. 19, quaest. 1, art. 1, quaestiuene. 2 ad 2, dictum est. Ergo et tunc sacramenta institui debuerunt.

Sed contra, gratia perfectit naturam. Sed natura procedit ex imperfectioribus ad perfectiora, sicut patet in omni motu et generatione; et similiter etiam ars. Ergo et similiter gratia debuit prius imperfecte et postea copiose per efficaciam sacramentorum dari.

QUAESTIUNCULA III.

Ulterius 1. Videtur quod statim Christo nato sacramenta institui debuerunt. Sunt enim sacramenta novae legis gratiam continentia. Sed tempus gratiae ex tunc incepit. Ergo tunc institui debuerunt.

2. Praeterea, sacramenta adjuvant ad implementum praecepta. Sed praecepta moralia omnia simul data fuerunt in ipso initio legis. Ergo et sacramenta

gratiae in ipso initio gratiae omnia simul dari debuerunt.

Sed contra est, quia *quae a Deo sunt, ordinata sunt*. Rom. 15, 1. Sed iste est debitus ordo, ut causa effectum praecedat, et ut illud quod prius est, primo tradatur. Ergo cum passio Christi sit causa efficaciam sacramentis praebens, et unum sacramentum sit alio prius, ut dictum est, videtur quod non debuerunt institui statim Christo nato.

QUAESTIUNCULA IV.

Ulterius. 1. Videtur quod sacramenta novae legis non sunt omnia a Christo instituta. Quia de confirmatione et extrema unctione non legitur aliquid dixisse. Sed extrema unctione et confirmatio sunt sacramenta novae legis. Ergo non omnia sacramenta novae legis sunt instituta a Christo.

2. Praeterea, non minoris auctoritatis est mysterium sacerdotii novae legis quam legis naturae. Sed qui sacramenta dispensabant in lege naturae, scilicet sacerdotes, pro suo libito sacramenta visibilium suam fidem profitebantur. Ergo multo fortius hoc debet esse in lege nova, quae etiam est maioris libertatis.

Sed contra, sacramenta novae legis efficiunt quod significant. Sed ex institutione significant secundum Hugonem (lib. 1 de Sacram., part. 9, cap. 2). Ergo ex institutione efficaciam habent. Sed efficacia sacramentorum non est nisi a Deo, qui solus peccata remittit. Ergo non potuit esse a puro homine sacramentorum institutio.

SOLUTIO I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod sacramenta sunt signa remedii ad quod ordinantur. Sunt autem signa representantia effectus spirituales ex similitudine sensibilium rerum, quarum (1) in sacramento est usus. Et ideo cum in nova lege oportetur esse sacramenta majoris efficacie proper perfectionem testamenti, debuerunt etiam esse alia signa quae expressius figurarent gratiam; et ideo oportuit alia sacramenta institui.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis natura brevissime operetur, tamen nihil omittit de contingentibus quibus aliquid optime fieri possit et similiiter gratis; et ideo in sacramentis instituendis non solum attenditur qualiter aliquid breviter fiat, sed qualiter congruerit.

Ad secundum dicendum, quod praecepta moralia consequuntur naturam humanaum, cum sint de dictamine rationis naturalis; et ideo permanent eadem in qualibet lege, et in qualibet statu hominis; et propter hoc non est simile de praeceptis et sacramentis, quae ex sola institutione efficaciam habent.

SOLUTIO II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod sacramenta novae legis, quia gratiam continent, non sunt vacua, sed plena; et ideo non competebat ea institui nisi tempore plenitudinis, quod est tempus incarnationis. Quare autem Christus suum adventum distulerit, et non statim post peccatum carnem assumperit, in 3 lib., dist. 1, quaest. 4, art. 4, dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod alter est in morbo spirituali et corporali. Non enim potest aliquis a morbo spirituali congrue curari, nisi prius

(1) *AL. quibus.*

morbum cognoscat, et medicinam desideret, si sit cognitionis capax; et ideo oportuit ut homo sibi relinquatur, et sic primo tempore legis naturae infirmum se cognosceret per ignorantiam, ad idolatriam declinando; et deinde tempore legis scriptae que auxilium contra ignorantiam praebet, recognoscere se infirmum per concepcionem, ad peccata declinando, et sic salutem ab alio expectare; qui et viam salutis docuit contra ignorantiam et sacramenta gratiae dedit contra infirmitatem concepcionis, ut dicitur Joan. 1, 17: *Gratia et veritas per Jesum Christum facta est. In morbo autem corporali hoc non requiritur, quia corpus non est cognitionis capax.*

Ad secundum dicendum, quod quamvis etiam ex tunc passio Christi efficaciam haberet, non tam tantum efficaciam in humana natura, pro qua nondum satisfactum erat, habebat, sicut post satisfactionem habuit, et post Christi incarnationem, quae totam naturam humanam dignificavit, ut fieret magis ad gratiam recipiendam idonea.

SOLUTIO III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod sacramenta novae legis duplenter instituta sunt. Primo ad documentum et exercitum quadam; et sic potuerunt ante passionem Christi instituti. Secundo quantum ad necessitatem et obligationem, et sic eorum institutio non fuit ante passionem, quia adhuc legaliter non fuerant mortua; unde a tempore praedicationis Christi usque ad passionem, sacramenta novae legis simul eurrent eum legalibus, et utraque ad salutem operabantur. Si ergo quantum ad secundum modum institutionis omnium simul in passione Christi instituta sunt; sed quantum ad primum, oportuit ut primo instituerent illa quae sunt majoris necessitatis; unde statim in principio praedicationis sua poenitentiam praedicavit, ut legitur Math. 4, et baptismum docuit ut legitur Joan. 3. Alia autem sacramenta processu temporis institutio et docuit.

Ad primum ergo dicendum, quod tempus gratiae dicitur quantum ad initium, et quantum ad complementum. Complementum autem ejus non fuit ante passionem, et resurrectionem Christi; unde Joan. 7, 59, dicitur: *Nondum erat Spiritus datum, quia nondum erat Jesus glorificatus.* Principium autem potest attendi duplenter. Primo quantum ad presentiam gratiae in mundo; et sic fuit in ipsa incarnatione. Secundo quantum ad ejus diffusum in mundo, et sic fuit in praedicatione sive baptismo Christi; et ante non oportebat institui sacramenta.

Ad secundum dicendum, quod praecepta moralia homini natura dicta; et ideo statim potuerunt homini simul proponi; non autem (1) est ita de sacramentis.

SOLUTIO IV. Ad quartam quaestionem dicendum quod circa hoc est duplex opinio.

Quidam enim dicunt, non omnia sacramenta a Christo immediate instituta fuisse; sed quadam ipse per se instituit, quadam vero Apostolis instituta commisit; scilicet confirmationem, in qua Spiritus sanctus datur ad robur, cuius institutio esse non debuit ante plenam Spiritus sancti missionem; et extremam unctionem, quae (2) cum ad gloriam resurrectionis sit immediatum et proximum

(1) *AL. enim.*

(2) *AL. superfluit tamen.*

praeparatorium, ante resurrectionem institui non debuit.

Sed quia institutio sacramentorum videtur ad potestatem plenitudinis in (1) sacramentis pertinere quam sibi Christus reservavit in sacramentis, cum ex institutione sacramenta habeant quod significant; ideo alii probabiliter videtur, quod siue hominis puri non est sacramenta mutare, vel a sacramentis absolvere, ita nec nova sacramenta instituere; et ideo omnia sacramenta novas legis ab ipso Christo institutione habent.

Secundum hoc ergo dicendum ad primum, quod ipse sacramentum confirmationis instituit, quando pueri sibi praesentatis manus imposuit; similiter extremam unctionem, quando Apostolos ad praedicandum mittens, oleo inungere infirmos dispositi, ut sic curarentur.

Ad secundum dicendum, quod sacramenta illa legis naturae non habent aliquam efficaciam ex opere operato, sed solum ex fide; et ideo determinatio eorum ab homine puro habente fidem fieri poterat. Non autem ita est de sacramentis novae legis, quae ex opere operato gratiam conferunt.

QUAESTIO II.

Deinde queritur de baptismo Joannis, et circa hoc queruntur quatuor: 1.º utrum fuerit sacramentum; 2.º de efficacia ipsius; 3.º quibus competit; 4.º utrum baptizati a Joanne, essent baptismo Christi baptizandi.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum baptismus Joannis fuerit sacramentum.
(5 p., quaest. 58, art. 2.)

Ad primum sic proceditur 1. Videtur quod baptismus Joannis non fuerit sacramentum. Joan. 5, super illud: *Erat Joannes baptizans etc.* dicit Glosa (2): *Quantum catechumenis nondum baptizatis prodest doctrina fidei, tantum profuit baptismus Joannis ante baptismum Christi.* Sed catechismus non est sacramentum, sed sacramentale. Ergo baptismus Joannis non erat sacramentum sed sacramentale.

2. Praeterea, omne sacramentum est aliquis legis sacramentum. Sed baptismus Joannis non erat sacramentum legis naturae, neque legis veteris; quia, sicut Augustinus dicit (tract. 3 in Joan.), nulli praecedentium Prophetarum fuit datum baptizare, nisi Joanni soli, quod non contingit de sacramentis veteris legis; similiter non est sacramentum novae legis, quia praedicationem Christi praecessit. Ergo non era sacramentum.

Sed contra, sacramentum est sacre rei signum. Sed baptismus Joannis figurabat baptismum Christi. Ergo erat sacramentum.

QUAESTIUNCULA II.

Ulterius. 1. Videtur quod non baptizaverit sub hac forma: *Ego baptizo te in nomine venturi Christi.*

(1) *AL. deest in.*

(2) *Nollus nomen praeferebatur, ex Augustino tamen acquisitior sumpta partim, tract. 4, partim 15, in Joan. (Ex edit. P. Nicolai).*

stus enim, in cuius nomine baptizabat, jam veniret. Ergo non competebat forma illa pro tempore illo.

2. Praeterea, eadem est fides de Christo venturo quale erat in patribus et de Christo qui iam venit, quam nos habemus. Ergo eadem est forma baptismi in nomine venturi, et in nomine Christi. Ergo baptismus idem. Sed Apostoli baptizaverunt in nomine Christi, ut infra dicitur. Si ergo Joannes baptizavit in nomine venturi, idem fuit baptisma Joannis et Apostolorum Christi; quod falsum est.

Sed contra est quod dicitur Act. 19, 4: *Baptizabat Joannes populum dicens, in eum qui venturus est post ipsum, ut crederent.*

QUAESTIUNCULA III.

Ulterius. 1. Videtur quod non fuit institutus a Deo. Nulum enim sacramentum a Deo institutum nominatur a ministro, non enim dicitur baptismus Petri. Sed baptismus ille dicitur baptismus Joannis. Ergo non fuit a Deo institutus.

2. Praeterea, sacramenta legis naturae, quae ad sacramenta Christi disponebant, a Deo institutum non habuerunt, sed ex voto celebrabantur, secundum Hugonem (lib. 1 de Sacram., part. 11, cap. 3, 4 et 5). Sed baptismus Joannis fuit praeparatorium ad sacramenta Christi. Ergo non debuit habere institutionem a Deo.

Sed contra est quod dicitur Joan. 1, 35: *Qui me misit baptizare in aqua (1), ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendente, et manente super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.*

QUAESTIUNCULA IV.

Ulterius. 1. Videtur quod debuit statim Christo baptizato cessare. Quia super illud Joan. 1: *Vidit Joannes Jesum venientem ad se*, dicit Augustinus (tract. 4 in Joan.): *Baptizatus est Dominus baptismus Joannis, et cessavit baptismus Joannis.*

2. Praeterea, baptismus Joannis erat praeparatorium ad baptismum Christi. Sed baptismus Christi incepit statim Christo baptizato: quia tactu mundissimae suae carnis vim regenerativam contulit aquis, ut dicit Beda (super Luc. 3). Ergo statim debuit cessare.

Sed contra est quod legitur Joan. 3, quod post baptismum Christi baptizabat Joannes, et discipuli eius similiiter baptizabant. Ergo baptismus Joannis non cessavit statim Christo baptizato.

SOLUTIO I. Respondeo dicendum, ad primam quaestionem, quod secundum Hugonem de sancto Victore (lib. 1 de Sacram., part. 8, cap. 12), secundum processum temporis et maiorem propinquitatem ad tempus gratiae, oportuit alia et alia sacramenta institui. Unde quia in Joanne quodammodo incepit tempus gratiae (qua lex, et Prophetae usque ad Joannem; Math. 11, 15), non quasi ab ipso esset gratia, sed quia ad gratiam viam praeparabat; ideo ejus baptismus fuit aliquod sacramentum; quod quidem erat initiatio quadam saeculorum gratiae, quamvis gratia in eo non conserfaretur. Unde dicendum, quod baptismus Joannis

(1) *AL. deest in aqua.*

sacramentum erat quodammodo medium inter sacramenta veteris et novae legis, sicut dispositio ad formam media est quodammodo inter privationem et formam. Conveniebat enim quodammodo cum sacramentis veteris legis in hoc quod erat signum tantum; cum sacramentis autem legis novae in materia, et quodammodo in forma.

Ad primum ergo dicendum, quod baptismus Joannis habet aliquid simile cum sacramentalibus baptismi, in quantum erat dispositio ad baptismum Christi; sed in quantum praecessit institutionem baptismi Christi, differt a sacramentalibus, et est sacramentum per se; sicut sacramenta veteris legis, quae etiam suo modo, licet non tam de propinquo, ad sacramenta novae legis disponebant.

Ad secundum dicendum, quod dispositio reducit ad genus formae ad quam disponit; et ideo baptismus Joannis reducitur ad sacramenta novae legis, sicut incompletum in genere illo; et hoc patet ex ordine procedendi quem Magister servat.

SOLUTIO II. Ad secundam questionem dicendum, quod utilitas rei ex forma sua consequitur; et ideo formae sacramentorum ostendunt illud ex quo sacramenta et efficaciam et utilitatem habent. Et quia utilitas baptismi Joannis tota erat disponere ad Christum, ideo haec erat sua forma competens, ut in nomine venturi baptizaret.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis jam venisset in carne, non tamen iam venerat ad baptizandum, et alia salutis nostrae opera exercendum.

Ad secundum dicendum, quod fides, cum sit cognitio quedam, respicit rei veritatem; et quia diversitas temporum significatorum non diversificat veritatem, nec fides penes hoc diversificatur. Sed sacramenta resipicunt effectum (1); et quia non eodem modo se habet ad actum hoc quod jam est et hoc quod expectatur futurum, quia ad id quod expectatur futurum, actus ordinantur ut disponentes, ab eo autem quod jam est, effectiva aliud producitur; ideo diversificatio formae per futurum et praesens designant diversitatem sacramenti.

SOLUTIO III. Ad tertiam questionem dicendum, quod Joannes suum baptismum instituit, praecipto divino. Unde patet quod instituto ipsius fuit a Deo per auctoritatem, et ab ipso Joanne per ministerium.

Ad primum ergo dicendum, quod propter tres rationes baptismus a Joanne nomen accepit. Primo, quia ipse fuit sui baptismi institutor aliquo modo; Petrus autem nullo modo baptismi quo baptizabatur. Secundo, quia nihil in illo baptismio efficiebatur quod Joannes non faceret. Tertio, quia sibi soli datum illius baptismi ministerium.

Ad secundum dicendum, quod fides magis determinabatur secundum appropinquationem ad Christum; et ideo etiam sacramenta, que quedam fidei protestationes sunt, magis a Christo remota, minus determinata esse debuerunt. Et quia baptismus Joannis de propinquo ad Christi sacramenta disponebat, ideo debuit magis habere determinationem quam sacramenta legis naturae.

SOLUTIO IV. Ad quartam questionem dicendum, quod cessatio baptismi Joannis potest accipi duplum. Uno modo quando cessavit totaliter; et hoc fuit Joanne in careerem missus, quia ministerium

illud soli (1) Joanni concessum est. Alio modo quantum ad maximum suum posse; et sic cessavit baptizato Christo: quia ex tunc ejus baptismus non fuit praeceps, sed alias fuit eo dignior; sicut cessat officium legati domino suo superveniente, quamvis et aliqua exerceat.

Et per hoc patet solutio.

ARTICULUS II.

*Utrum baptismus Joannis gratiam contulerit.
(5 p., quaest. 48, art. 5.)*

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod baptismus Joannis gratiam contulerit. *Luc. 5, 5: Erat Joannes baptizans, et praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.* Sed remissio precatorum non fit sine gratia. Ergo baptismus illi gratiam contulit.

2. Praeterea, Damascenus dicit (de Fide orth., lib. 4, cap. 10): *Purgat Joannes spiritum per aquam.* Sed purgatio spiritualis non fit sine gratia. Ergo illi baptismus gratiam contulit.

3. Praeterea, Augustinus dicit contra Donatistas (lib. 3, cap. 10): *Ita credam Joannem baptizasse in aqua in remissionem peccatorum, ut ab eo baptizatus in spe remitterentur peccata.* Sed spes de remissione peccatorum non potest esse nisi per gratiam. Ergo baptismus illi gratiam contulit.

4. Praeterea, baptismus Joannis propinquior fuit baptismo Christi quam circumcisio; sed circumcisio gratiam contulit, ut dictum est, dist. 1, quaest. 2, art. 4, questione. 5. Ergo multo fortius baptismus Joannis.

5. Praeterea, sacramentum non instituitur, nisi ad causandum gratiam, vel significandum. Sed gratia sufficienter per sacramenta veteris legis erat significata. Si ergo baptismus Joannis gratiam non contulit, pro nihil institutus fuit.

Sed contra, gratia non conferatur sine Spiritu sancto. Sed in baptismo Joannis non conferbatur Spiritus sanctus, sed aqua tantum, ut patet Act. 1, 5: *Joannes quidem baptizavit aqua; vos autem baptizabimini Spiritu sancto.* Ergo in illo baptismo non erat gratia.

6. Praeterea, non est idem effectus dispositionis et perfectionis. Si ergo baptismus Joannis disponebat ad baptismum Christi, cuius est gratiam conferre: quia *gratia et veritas facta est per Jesum Christum;* Joannes 1, 17, videtur quod baptismus Joannis gratiam non contulit.

SOLUTIO. Respondeo dicendum, quod hoc ab omnibus conceditur, quod non efficiebatur aliiquid per baptismum Joannis quod non esset operatio hominis. Et quia gratia non potest ab homine dari, ideo patet quod baptismus Joannis gratiam non conopebat.

Ad primum ergo dicendum, quod illa auctoritas sic expponenda est, ut referatur ad diversa baptisma hoc modo. *Erat Joannes baptizans,* scilicet baptistimate suo, et praedicans, scilicet baptismum Christi, qui est in remissionem peccatorum. Si autem referatur utrumque ad baptismum Joannis, sic dicitur esse in remissionem peccatorum: quia baptizatus imponebat dignos fructus poenitentiae agere, quibus peccatorum remissionem consequerentur.

(1) *Ali. deest soli.*

Unde baptismus ille erat quasi quedam protestatio, et professio poenitentiae.

Ad secundum dicendum, quod baptismus ille purgare dicitur modo praedicto: vel etiam materialiter a sordibus corporalibus in signum spiritualis purgationis per Christum futurum; vel a cunctitate ignorantiae per doctrinam Joannis Christum annotantianis.

Ad tertium dicendum, quod spes semper ex gratia procedit, non tamen semper ex gratia habita, sed quandoque ex gratia expectata; et sic baptismus Joannis spem faciebat remissionis peccatorum, non conferens gratiam, sed promittens eam in hoc quod praefigurabat baptismum Christi, quo gratia daretur.

Ad quartum dicendum, quod quamvis baptismus Joannis magis conveniret cum baptismo Christi quam circumcisio quantum ad materiam, non tamen conveniebat magis quantum ad causam institutionis: quia circumcisio ad necessitatem instituta erat ut remedium contra originale; sed baptismus Joannis, ut assuefacter ad baptismum Christi.

Ad quintum dicendum, quod quod baptismus Joannis expressius figurabat baptismum Christi quam sacramenta veteris legis propter maiorem similitudinem ad ipsum; et ideo magis de propinquo praeparabat ad ipsum in significacione, et quadam poenitentiae protestatione.

ARTICULUS III.

Utrum convenienter Christus Joannis baptisate baptizatus fuerit. — (5 p., quaest. 59, art. 1 et 2.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod Christo non competenter baptizari baptismus Joannis. Baptismus enim Joannis erat baptismus poenitentiae, ut dicitur Lue. 5. Sed Christo non competit poenitentia, sicut non peccatum. Ergo nec baptizari baptismus Joannis.

2. Praeterea, omnis Christi actio nostra est instructio. Sed non instruimus baptizari baptismus Joannis. Ergo non debuit Christus illo baptismio baptizari.

Sed contra est quod ipse ad baptismum Joannis vadens dixit: *Sic decet nos implere omnem justitiam;* Matth. 5, 13.

QUAESTIUNCULA II.

Ulterius. 1. Videtur quod nulli alii hoc baptismus debuerunt baptizari. Hoc enim est solius Christi ut a sacramenta non accipiant, sed magis eis conferat. Sed baptismus Joannis erat tale sacramentum a quo non poterat aliiquid accipi. Ergo soli Christo conopebat.

2. Praeterea, sacramenta eadem ratione omnibus competunt. Sed non erat necessarium quod omnes baptismus Joannis baptizarentur. Ergo nulli praeter Christum ipso baptizari debuerunt.

Sed contra est quod dicitur Matth. 5, 8: *Egregiebantur ad illum Hierosolymitae universi, et baptizabantur ab eo.*

QUAESTIUNCULA III.

Ulterius. 1. Videtur quod debuerunt illo ba-

pismo pueri baptizari. Erat enim ille baptismus signum baptismi Christi. Sed baptismus Christi competit pueris. Ergo et ille.

2. Praeterea, circumcisio dabatur etiam pueris, et eis principaliter. Sed baptismus Joannis est medium inter circumcisioem et baptismum Christi, qui datur indifferenter magnis et parvis. Ergo et baptismus Joannis parvis dari debuit.

Sed contra, quia baptismus ille erat ut assuecerent ad baptismum Christi. Sed hoc non poterat esse nisi ratione illorum qui discretionem habebant. Ergo pueris ille baptismus non competit.

SOLUTIO I. Respondeo dicendum, quod Christus pluribus de causis a Joanne baptizari voluit, quarum tres tanguntur in Glossa (1) Marc. 1; scilicet propter humilitatem implendam (ut ipsem dicit Matth. 5); ut baptismum Joannis approbare, et ut aquas consecrare suae carnis tactu, et sie baptismum suum institueret. Quartam causam tangit Augustinus (lib. 3 de Baptismo contra Donatistas, cap. 9), ut scilicet ostenderet non interesse quis a quo baptizaretur. Quintam tangit in lib. Quæstionum veteris et novi Testamenti (2), scilicet ad exemplum baptismi proponendum illis qui erant futuri filii Dei per fidem. Sextam tangit Chrysostomus (hom. 12 in Matth.), ut scilicet in baptismis miracula ostendens, evacuaret illorum errorrem qui Joannem Christo maiorem credebant.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut dictum est, Christus a sacramentis nihil accepit; et ideo non dicitur baptismus Joannis baptismus poenitentiae quia ad Christum, sed quo ad alios qui ad poenitentiam per ipsum praeparabantur; sicut etiam circumcisio Christi non fuit in remedium originalis peccati, a quo Christus immunis erat.

Ad secundum dicendum, quod actio Christi nostra est instructio, non ut eodem modo agamus siue Christus fecit, sed ut pro modo nostro Christum imitemur; et ideo per baptismum suum dedit nobis exemplum, ut baptizaremur illo baptismio qui nobis competit, per quem scilicet remissionem peccatorum consequamur.

SOLUTIO II. Ad secundam questionem dicendum, quod, sicut dicit Augustinus in lib. de Baptismo contra Donatistas (lib. 3, cap. 9), si Joannes solus Christum baptizasset, videbatur melioris baptissimi dispensator, quanto melior erat qui baptizabatur; et si omnes baptizasset videbatur quod Christi baptissimus non sufficeret ad salutem; et ideo quosdam alios baptizavit, sed non omnes.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis alii a baptismis Joannis non acciperent gratiam; accipiant tamen quoddam signum gratiae suscipiant, et servanda poenitentiae.

Ad secundum patet solutio ex dictis.

SOLUTIO III. Ad tertiam questionem dicendum, quod baptismus Joannis erat baptismus poenitentiae; et quia pueris non competit poenitentia, ideo non competit eis ille baptismus. Nec est simile de baptismis Christi et circumcisione, quae ordinantur contra originales peccatum, quod in pueris est.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

(1) Hoc ex Beata Glossa simpliciter, etsi ejus nomine non expressum (Ex edit. P. Nicolai).

(2) Hic liber Augustini, non est, sed haereticus auctoris etsi nihil haereticum continet quod inde refert S. Thomas (Ex edit. P. Nicolai).

ARTICULUS IV.

Utrum baptizati Joannis baptistmate, iterum baptizari debuerint. — (5 p., q. 56, art. 8.)

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod baptizati baptismio Joannis, non debent baptizari baptismio Christi. Actor. enim 8 dicitur, quod Apostoli in Samariam venientes, illos qui baptizati erant in nomine Iesu, non baptizabant, sed tantum manus imponebant. Cum ergo baptismus in nomine Iesu sine collatione Spiritus sancti sit baptismus Joannis, videtur quod baptizati baptismio Joannis, non baptizabantur baptismio Christi.

2. Praeterea, Hieronymus super illud (Joelis 2): *Effundam de spiritu meo, dicit: quod haec est causa quare quidam baptizati a Joanne, baptismio Christi iterum baptizati sunt Paulo, Actor. 20* quia fidem Trinitatis non habebant, quia neque si Spiritus sanctus est audierant. Si ergo aliqui baptizati essent a Joanne, fidem Trinitatis habentes, videtur quod iterum baptizari non debuerint baptismio Christi.

3. Praeterea, in Apostolis debuit ostendti illud quod est necessarium ad salutem. Sed Apostolis post baptismum Joannis solus baptismus Spiritus sancti praenuntiatur. Actor. 1. Ergo non erat necessarium quod baptismio Christi iterum baptizarentur.

4. Praeterea, ad baptismum requiruntur aqua et Spiritus sanctus. Sed per baptismum Joannis erat facta ablutionis aquae. Ergo non oportebat nisi quod suppleretur quod debeat, scilicet Spiritus sanctus.

Sed contra est quod dicitur Joannis 5, 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. Sed baptismus Joannis non regenerabat aliquo modo.* Ergo necessarium erat ut iterum baptismio Christi baptizarentur.

Praeterea, Augustinus dicit (tract. 3 in Joan.), quod baptizabat Joannes, et non est baptismus (1). Sed de necessitate salutis tempore gratiae est quod homo sit baptizatus, vel saltem propositum baptismi habuerit. Ergo oportebat eos qui baptismum Joannis acceperant, iterum baptizari baptismio Christi.

Praeterea, impositio manum praecedente baptismio Joannis non imprimebat characterem baptismalem. Sed character talis est de necessitate salutis vel in actu vel in proposito. Ergo oportebat quod baptizati baptismio Joannis iterum baptizarentur baptismio Christi, et non sufficiebat eis manus impositio.

SOLUTIO. Respondeo dicendum, quod circa hoc est duplex opinio.

Quidam enim dicunt, quod baptismus Joannis erat praeparatorium ad Christum suscipiendum; et ideo si quis baptismum Joannis suscepisset in eo sistentibus, non referens ad Christum, baptismus in eo frustraret a fine suo; et ideo oportebat eum iterum baptizari baptismio Christi. Si autem non figeret spem suam in baptismio Joannis, sed ultius referret ad Christum, sic ex gratia Christi et baptismio Joannis praecepito efficiebatur quasi unum quid; et ideo non oportebat quod iterum aqua baptizaretur, sed solum quod Spiritum sanctum per manus impositionem accepere; et haec videtur fuisse Magistri opinio in littera.

(1) *Al. baptizatus.*

Sed quia sacramenta novae legis ex ipso opere operato efficaciam habent, ideo videtur quod spes eius illius qui baptismum suscepit, nihil faciat ad sacramentum, quamvis possit facere ad rem sacramenti impediendam vel promovendam. Unde quantumcumque spem suam aliquis ad Christum referret baptizatus baptismio Joannis, baptismum novae legis non consequebatur; et ideo si baptismus novae legis est de necessitate salutis, oportebat quod iterum illi baptismus baptizaretur. Praeterea est generale in omnibus sacramentis, quod si omittatur quod est de substantia sacramenti, oportet id sacramentum iterari. Unde cum non esset forma debita in baptismio Joannis, oportebat quod iteraretur baptismus. Et hoc habet communio opinio, quia etiam ex verbis Augustini confirmatur, qui dicit super Joan., hom. 3: *Qui baptizati sunt baptizate Joannis, non eis sufficit: baptizandi enim sunt baptizate Christi.*

Et ideo secundum hoc dicendum ad primum, quod ibi agitur de illis qui baptizati erant a Philippo, de quo constat quod baptismus Christi baptizaverat. Sed non erat ibi Spiritus sanctus ad robur, sicut in confirmatione datur: quia ille non fuit Philippus Apostolus, sed unus de septem diaconibus, et ideo non poterat manus imponere, quia hoc Episcoporum est; et propter hoc missi sunt ad hoc Petrus et Joannes.

Ad secundum dicendum, quod Hieronymus non vult tangere causam rebaptizationis, sed insufficieniam fidei ipsorum ad salutem, ut patet ex verbis praecedentibus. Praemittit enim: *Qui dicit se credere in Christum, et non credit in Spiritum sanctum, nondum habet claros oculos.* Insufficieniam autem fidei non posset esse causa quare aliqui baptizarentur, sed quare instruendi essent, sicut et nunc fit.

Ad tertium dicendum, quod Apostoli creduntur baptizati subesse baptismu Christi, quamvis scriptum non inveniatur, ut dicitur in Glossa (1) Joan. 15 super illud: *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes laret.* Ex quo enim ipsi alios baptizabant, ut habetur Joan. 3, videtur quod et ipsi venientes ad Christum baptizati fuerint. Si tamen Christus, qui habuit potestatem remittendi peccata, et qui virtutem suam sacramentis non alligavit, eos sine baptismio ex privilegio quoddam sanctificare voluisse, non esset ad consequentiam trahendum. Ex auctoritate autem inducta non habetur quod Apostoli tantum baptismio Joannis baptizati erant; sed comparatio quadam baptismi flaminis ad baptismum Joannis.

Ad quartum dicendum, quod ad baptismum requiruntur aqua cum debita forma. Joannes autem non observabat formam baptismi Christi, nec iterum erat in eo efficacia sicut in baptismio Christi; et ideo, quia omittebantur ea quae erant de necessitate sacramenti, oportebat iterum baptizari.

Expositio textus.

Quorum alia remedium contra peccatum praebeant . . . alia gratia et virtute nos fideiuntur. Omnia sacramenta novae legis sunt in remedium, et gratiam conferunt, ut dictum est. Ergo distinctio illa

(1) Usurpata ex Augustino, qui epist. 18 ad Seleuciam idem dicit (Ex edit. P. Nicolai).

nulla videtur. — Et dicendum, quod illa distinctione sacramentorum sumitur secundum id ad quod principaliter ordinantur. Quamvis ergo omnia sacramenta aliquo modo gratiam conferant, et in remedium sint, quedam tamen principaliter ordinata sunt in remedium, contra aliquem speciale morbum, ut matrimonium contra concupiscentiam; quedam vero de sua propria intentione sunt ordinata ad remedium morbi, et ad gratiam, sicut baptismus, qui est spiritualis regenerationis, per quam vetus homo corrumpitur, et novus generatur; quedam autem, quia gratiam presupponunt, ordinantur ad gratiae perfectionem sicut eucharistia; et sic intelliguntur sunt verba Magistri: *Non utique propter remedium, sed ad sacramentum;* et debet accipi sacramentum large pro qualibet signo rei sacrae.

*Baptismum Christi Joannes suo baptismo prae-
munitacit.* Ideo baptismus Christi potius quam alia sacramenta novae legis praeparatorium habuit, quia baptismus est janua sacramentorum, et ipse facit aliis viam; unde praeparatorio (1) sacramenta alia non indigebant.

*Iterum baptizabantur, immo verum baptismus
accipiebant.* Ex hoc patet quod praecedens baptis-
mus non reputabatur aliquibus pro baptismi: quia qui baptismus Christi accipiebant, non iterato bapti-
zabantur, sed verum baptismus de novo accipiebant;
et ideo quasi corrigens quod dixerat: *Iterum ba-
ptizabantur, addit, immo verum baptismus accipie-
bant;* et sic Magister per verba Hieronymi suam intentionem probare non potest.

(1) *Nicolaï* præparatione.

DISTINCTIO III.

Quid sit baptismus.

Post haec videndum est, quid sit baptismus, et quae sit forma, et quando institutus, et quae causa institutionis. Baptismus dicitur intuitio, id est ablutio corporis exterior, facta sub forma verborum prescripta. Si enim abluti bat sine verbo, non est ibi sacramentum, sed accedente verbo ad elementum, fit sacramentum; non utique ipsum elementum fit sacramentum, sed abluti facta in elemento. Unde Augustinus (tract. 80 in Joan. 3): *Verbo baptismi consecratur. Darabat verbum, et quid est aqua nisi aqua?* Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum. Unde est hanc tamen virtus a tuis a qua ut corpus tangat, et cor ablut, nisi faciente verbo non quia dicitur, sed quia creditur? Namque et in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud est virtus intentio mens. In dubio ergo consistit sacramentum baptismi, scilicet in verbo, et elemento. Ergo et si alii desinunt, quae ad decorum sacramenti instituta sunt, non ideo minus est verum sacramentum, et sanctum, si verbum sit ibi et elementum. Nam et in hoc sacramento, et in aliis quadam solent fieri ad decorum et honestatem sacramenti, quae ad substantiam et causam sacramenti pertinentia. De substantia huius sacramenti sunt verbum et elementum, cetera ad solemnitatem eius pertinent.

De forma baptismi.

Sed quod est illud verbum, quod accendeat ad elementum, fit sacramentum. Veritas docet, quae huius sacramenti formam tradens (Matth. 28, 19), ait discipulis: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Invocato igitur Trinitatis verbum dicitur, quo baptismus consecratur;* et haec est forma verborum sub qua traditur baptismus. Unde Bonifacio Episcopo Zacharias Papa ait (ex decreto de Consecr., dist. 4, cap. 4. in Synodo Anglorum): *A Firmassione preceptum est in Synodo Anglorum ut quicunque sit invocatio Trinitatis inuersus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet; quod ouni verum est. Quod si morsus in fonte baptismi quis fuerit nisi in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti fuerit non est, nisi in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti fuerit baptizatus.* Legitur tamen in Actibus Apostolorum (cap. 8 et 10) Apostolus baptizasse in nomine Christi. Sed in hoc nomine, ut exponit Ambrosius (lib. I de Spiritu sancto, cap. 5), tota Trinitas intelligitur. Intelligunt enim, cum Christum dicas, et Pater, a quo unctus est, et ipsa qui unctus est et Spiritus sanctus per quem unctus est. Unde Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum (de Consecr., dist. 4, cap. 4. in quodam v.): *A quodam Iudeo multis baptizatos asserti-ritis, et quid inde agendum sit, consultis. Hi projecto si in nomine sanctae Trinitatis, vel in nomine Christi, scilicet in Actibus Apostolorum legimus baptizentur (1), baptizati*

(1) *Nicolaï* baptizati sunt (unum enim idemque est, ut Sanctus exponit Ambrosius) constat eos non esse denovo baptizandos.

S. Th. Opera omnia. V. 7.

sunt: unum enim idemque est, ut exponit Ambrosius. *

*Si in nomine Patris tantum vel Spiritus sancti possit tra-
di baptismus.*

Hic queritur, an baptismus esset verus, si diceretur, In nomine Patris tantum, vel Spiritus sancti tantum, ut cum dicitur, In nomine Christi. Ambrosius videtur dicere, quod si fide mysterium Trinitatis teneatur, et una persona tantum nominetur, plenum est sacramentum; et e converso, si tres nominentur, et non recte de aliquo illorum sentiantur, vacuum fiet mysterium Trinitatis. At enim sic (lib. I de Spiritu sancto, cap. 5): *Ubi non est plenum baptismi sacramentum ne principium nec species aliqua baptismi aestimatur. Ple-
num autem est, si Patrem et Filium et Spiritum sanctum san-
tificaris. Si unum neges, totum subrues. Et si et in unum sermonem comprehendas vel Patrem vel Filium vel Spiritum sanctum; fide autem nec Patrem nec Filium nec Spiritum sanctum abneges; plenum est fidei sacramentum; ita etiam licet Patrem et Filium et Spiritum sanctum dicas, et Pat-
ris et Filii et Spiritus sancti minima potestate; vacuum est omnia mysterium. Cum enim dicitur, In nomine Christi, per unitatem (2) nominis impletum est mysterium, nee a Christi baptismate Spiritus separatur, quia Christus bapti-
zavit in Spiritu.*

Quæstio Ambrosii.

* Nunc consideremus, utrum sicut Christi nomine legimus baptismum plenum esse sacramentum, ita etiam Spiritu sancti noncupato nihil desit ad mysterii plenitudinem. Ratio non sequitur. Qui unum dixerit, Trinitatem significavit. Si Christus dicas, et Patrem a quo unctus est Filius, et Christum qui unctus est, scilicet Filium et Spiritum sanctum quo unctus est, designasti. Scriptum est enim (Act. 10) hunc esse Jesus in Nazareth, quem unxit Deus Spiritu sancto. Et si Patrem dicas, Filium ejus et Spiritum oris ejus pariter indicas; si tamen id etiam corde comprehendendas. Et si Spiritum sanctum dicas, Deum Patrem, a quo procedit, et Filium ejus, cuius est Spiritus, numerupasti. Unde, ut ratione copulat auctoritas, Dominus dicit (Act. 1, 3): *Vos autem baptizauimini in Spiritu sancto;* ex quo indicat nos recte posse baptizari in Spiritu sancto. *

Perstringit præmissorum intelligentiam cum determinatio-
ne ejusdem dicit.

Ex his aperte intellexisti, in nomine Christi verum baptisma tradi. Unde nihilominus insinuari videtur, verum baptisma dari posse in nomine Patris tantum, vel Spiritus sancti; si tamen ille qui baptizat, fidem Trinitatis teneat, quae Trinitas in quolibet horum nominum intelligitur. Si autem aliquis perverse credens, et errorem inducere intendens, u-